

Dr. Faggyas István kilencven esztendő

Dr. Faggyas István, helytörténeti kutató, illusztrátor, grafikus, Ózd város díszpolgára a közelmúltban töltötte be 90. életévét. Dr. Ujváry Zoltán a debreceni egyetem professzora egy Faggyas-kiállítás alkalmával többek között így szólt Pista bácsiról: „Olyan egyéniség Ő, akiben az östehetségt nagyfokú intelligenciával, finom intuícióval és tudományos pontossággal párosul.”

Az Ózdi Városi Múzeumban ünnepség keretében köszöntötték fel dr. Faggyas Istvánt, születésnapja alkalmából. Az intézmény vezetője, Dobosy László a méltó szavak után egy bekeretezett diplomát ajándékozott az ünnepeltnek, amelyen ez olvasható: *„Ezen Diplomát az Ózdi Városi Múzeum adományozta dr. Faggyas Istvánnak, aki tudományos munkájával, kutató tevékenységével segítette Ózd és térsége múltjának megismerését, a hagyományok feltárását, emellett kiemelkedő mértékben és önzetlenül járult hozzá a múzeum tárgyi és szellemi értékeinek gyarapításához.”*

• *A nemrég betöltött 90. születésnap alkalmából otthonában beszélgettem dr. Faggyas Istvánnal a múlttól és a jelenről.*

A Gömör megyei Kelemér községben születtem elég régen, 1912-ben. Az elemi iskola küszöbét is itt léptem át először. Majd a miskolci Hunfalvy János Főreáliskolába kerültem. A matematika, a fizika, az ábrázoló geometria volt a fő tantárgy, de már ekkor megfogalmazódott bennem, hogy már pedig én rajzolni akarok. Itt érettségiztem 1930-ban.

• *Ezt követően miként alakult Pista bácsi sorsa?*

Az érettségi után keleméri gazdálkodó lettem, de ez nem tartott sokáig. Tovább folytattam a tanulást először a miskolci Evangélikus Jogakadémián, majd a Pécsi Erzsébet Tudományegyetemen. Itt védtem meg jogi diplomámat 1944-ben, de sohasem tevékenykedtem jogászként, mert a háború kettétörte az életpályámat.

• *Mielőtt tovább pergetnénk az éveket, megtudhatnám, hogy a családi gyökerek hová nyúlnak?*

Nógrád megyébe és Erdélybe. Az őseim mint vízimolnárok kerültek erre a vidékre. Édesapám malmában jó lehetőségem nyílt megfigyelni a táj embereit, szokásait, a parasztoktól a földesurakig. Innen kaptam az ösztönzést helytörténeti kutatásaimhoz, s ezt a világot tükrözik a képeim is.

• *Katonáskodott-e valahol?*

1938-tól több évet töltöttem katonai szolgálatban Miskolcon, Kolozsvárott és Győrben. 1945-ben tértem haza. Tüzérként szereltem le, ami megfelelt egy technikus végzettségnek. Szüleim malmában adminisztrációs munkát végeztem 1949-ig. Ekkor azonban államosították a malmot. Családomat osztályidegennek bélyegezték meg. Ilyen „bűnös múlttal” sehoh nem tudtam elhelyezkedni a jogi pályán.

• *Mikor került az egykori kohászvárosba, Ózdra?*

1951-ben. Végül itt sikerült elhelyezkednem, amiért a mai napig hálás vagyok az ózdiaknak. A Városgazdálkodási Vállalatnál az útépítő részleg vezetését bízták rám. Innen mentem nyugdíjba.

- *Grafikus, illusztrátori munkájának alapjait, technikáit hol szerezte meg?*

A miskolci főreál gimnáziumban. A reál tárgyak mellett itt nagyon erős volt a rajzoktatás.

- *Mit rajzol a legszívesebben?*

Nagyon szeretem a néprajzi témákat, de a lovak ábrázolása különösen fontos számomra. Az 1981-ben megjelent *Ló és a táj* című könyvem ezt jól tükrözi. A Kortárs Magyar Művészeti Lexikon így ír rólam ezzel kapcsolatosan: „Klasszikus szépségű, lendületes tusrajzainak elsődleges témája a vágatató ló, s mindaz, ami az embert e nemes állathoz köti.”

- *Helytörténeti kutatásainak mi volt az első témája?*

Mindenek előtt szülőföldem Kelemér és a felsővidéki Gömör. Főleg a társadalom rétegződése, a szokások érdekelték. Szóbeli folklórt is sokat gyűjtöttem. Helytörténeti kutatásaim egyre nagyobb hangsúlyt kaptak az életemben. Alapító tagja voltam a Lajos Árpád Honismereti Körnek, amely országos hírnévre tett szert Nagy Károly vezetésével, aki sajnos már nem él.

- *Sok munkája könyv alakban is megjelent.*

Könyveim a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke révén jelenhettek meg. A tanszék vezetője, dr. Ujváry Zoltán, aki ugyancsak Gömör szülőtte, nagyon sokat segített ebben a munkában. Néhány könyvem címe: *A cigányzene Gömörben*, *Fejezetek Putnok múltjáról*, *Fejás temetők a magyarországi Gömörben*, *A keleméri mohosok*, *Lovak és lovasok*, *A Sajó és a Szuha vidékének kismessége*. Minden könyvemet saját illusztrációim díszítik. A néprajzi kutatással már felhagytam, de továbbra is sokat rajzolok, s ebben nem fáradok el. Fiaitamban koromban festeni is nagyon szerettem.

- *A versírás sem áll messze Pista bácsitól, ugye?*

A változatosság kedvéért időnként ezzel is foglalkozom. Két verseskötetem látott napvilágot.

- *Pista bácsi otthona is történelmi hangulatot áraszt.*

Ez a ház a feleségem, Katika családjáé volt. Régi tornácos parasztház, mely 1903-ban épült. Ma már műemlék jellegű épület. Az Ózdi Városi Múzeumban külön szobát rendeztek be, ahol a különböző technikával készült képeim és adományaim láthatók. Sok-sok tárgyi emlékek gyarapítottam az intézmény gyűjteményét, pl. pásztorgyűjtemény, népi textilák és sok más egyéb régiség.

- *Milyen tervei vannak még Pista bácsinak?*

Sok olyan néprajzi ismeret és egyéb tapasztalat van a birtokomban, amit nem tudtam közzé tenni. Ezeket nem szeretném magammal vinni a túlvilágra.

Kerégyártó Mihály

„A tudás forrásai...”

Beszámoló a művelődéstörténeti vetélkedőről

Amikor gróf Széchenyi Ferenc 1802-ben páratlan értékű – könyvekből, kéziratokból, metszetekből, térképekből, érmékből álló – magángyűjteményét felajánlotta a nemzetnek, megalapítója lett a Magyar Nemzeti Múzeumnak és a Széchenyi Könyvtárnak. A múzeum az ország első, modern értelemben vett kulturális és tudományos intézménye volt. Létrejöttét annak a történelmet jelentősen átformáló küzdelemnek köszönheti, amelyet a felvilágosodás korának legjobbjai a magyar nyelv, a magyar kultúra és a tudomány megújulásáért folytattak.

Az alapító nemes célja az volt, hogy minden, a nemzet történetére vonatkozó emléket összegyűjtsenek, s azok tudományos kiértékelésével táplálják az újjáéledő magyarság nemzeti önbecsülését, erőt és bizalmat adjanak jövőjének alakításához.

A születésének kétszázadik évfordulóját ünneplő két nemzeti intézmény egész éven át tartó rendezvénysorozatához kívánt hozzájárulni a Honismereti Szövetség, amikor a mintegy egy évtizedes hagyományt folytatva, vetélkedő keretében kívánta bevonni a Kárpát-medence középiskolás diákjait a megemlékezésbe.

A meghirdetők a Honismereti Szövetség, a Magyar Nemzeti Múzeum és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma közös célja az volt, hogy a nemes szellemi versengéssel felkeltse a diákok és tanáraik figyelmét a nagy nemzeti közgyűjtemények mellett a megyei, városi gyűjtemények értékei iránt, nem feledkezve meg a kisebb települések hasonló jelentőségű tájházairól, helyi gyűjteményeiről sem. Az izgalmas szellemi élmény mellett ébredjen bennük életre szóló elkötelezettség az emberi tudást őrző intézmények iránt.

A felhívásra jelentkezett 590 hazai és határon túli, háromfős csapat első megmérettetésként feladatfüzetet kapott, amelyben zömében megyéjük közgyűjteményeire vonatkozó kérdések szerepeltek. Megválaszolásukhoz komoly múzeumi, levéltári, könyvtári kutatásra volt szükség. A muzeológusok, könyvtárosok, levéltárosok segítő közreműködését igazolják a jól sikerült riportok, ismertetőik, a sok helyes megoldás.

Az elérhető maximális 200 pontot 298 hazai és 24 határon túli csapat érte el, s vett részt a második fordulóban, a megyei döntőkön. A továbbjutó 67 csapat területi döntőn két helyszínen – Székesfehérváron és Szolnokon mérte össze tudását. Az előzetes feladatokon túl igen nehéz szóbeli és írásbeli kérdésekre adott válaszok döntötték el, kik jutnak az országos döntőbe.

Az erdélyi csapatoknak június 8-án Kolozsvárra szerveztünk megyei-területi döntőt, a kárpátaljai csapatok pedig Nyíregyháza vendégei voltak a megyei döntőn.

Október 28-án 13 hazai és 3 határon túli csapat foglalta el izgatottan a helyét a Nemzeti Múzeum gyönyörűen felújított dísztermében. A helyezések nagyon szoros küzdelemben dőltek el, szinte egy-egy pont különbséggel, négy csapatnál pedig holtversenyben. Az első három helyezett csapat tagjai és tanárai megérdemelten vehettek részt a NKOM különdíjaként szervezett Bécs-Pozsony-Rév-Komárom jutalomúton. A többi csapat pedig gazdag könyvjutalomban részesült a szervezők és támogatók ajándékaként.

A csaknem egy esztendőn át tartó vetélkedő valamennyiünk számára maradandó élményt, s a diákok számára újfajta ismeretek megszerzését is jelentette. Élmény volt a küzdeni akarásuk, a tudásuk, a szépen, ötletesen elkészített feladataik, okos válaszaik.

Reméljük, már csak a vetélkedés szépségeire, a felkészülés során szerzett hasznos ismeretekre, az új barátságokra emlékeznek. Bízunk abban is, hogy a megismer közgyűjteményeknek nemcsak értő használói, hanem elkötelezett támogatói is lesznek. S még egy fontos tanulsága lehet e nemes versenynek, hogy ifjúságunk ezrei nem válhatnak a nemzeti múltunk, hagyományunk iránti közömbösséggel, érdektelenséggel. A több éven át szervezett művelődéstörténeti vetélkedők sora, köztük ez utóbbi is azt igazolta, hogy a tartalmas, fantáziájukat megragadó és megmozgató feladatokat szívesen oldják meg, vállalva a bűvárkodást, a sok kutatómunkát is.

E vetélkedő sikere annak is bizonyítéka, hogy a különböző intézmények és alapítványok támogatása hatványozottan „megtérül” a civil szervezetek közreműködésével, ahol a profi tudás és az amatőr lelkesedés együtt csodákra képes. Ezért mondunk köszönetet mindazoknak, akik közreműködőként, vagy támogatóként, segítőként lehetővé tették eszmei céljaink megvalósítását, a vetélkedő megszervezését.

A vetélkedő meghirdetői: a Honismereti Szövetség, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma.

A vetélkedő támogatói: a Nemzeti Kulturális Alapprogram, a Magyar Országos Levéltár, az Országos Széchényi Könyvtár, NKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete, COLOMBUS Bt. Tatabánya, Tarsoly Kiadó, ERIGO Kft., megyei, helyi önkormányzatok, közgyűjtemények, közművelődési intézmények, iskolák.

Bartha Éva

„A tudás forrásai” vetélkedő országos döntőjének eredménye

Budapest, 2002. október 28.

I. Katona József Gimnázium, Kecskemét, Józsa Kitti, Orosz Éva, Faragó János: 116 pont. *Felkészítő tanár:* Sárosi Péterné.

II-III. Hunyadi János Gimnázium és Szakközépiskola, Mezőkovácsháza, Bomba Mihály, Eleki Ferenc, Eleki Nándor: 115 pont. *Felkészítő tanár:* Szekeres Krisztina.

II-III. Vasvári Pál Gimnázium, Nyíregyháza, Halász Eszter, Hepp Krisztina, Szabó Nóra: 115 pont. *Felkészítő tanár:* Szűcs Csabáné.

IV. Mindszenti József Gimnázium, Zalaegerszeg, Kéri Annamária, Méhes Katalin, Szorcsik Bernadett: 114 pont. *Felkészítő tanár:* Paksy Zoltán.

V. Nagy Lajos Gimnázium, Szombathely, Kovács Petra, Németh András, Tóth Júlia: 110 pont. *Felkészítő tanár:* Jáger Amália.

VI-VII. Bárdos László Gimnázium és Szakközépiskola, Tatabánya, Meleg Gábor, Skalecz Orsolya, Szilágyi Gergely: 109 pont. *Felkészítő tanár:* Stettler Mihályné.

VI-VII. Márton Áron Gimnázium, Csikszerecs, Joó Éva, Kurkó Katalin, Szabó Ágnes: 109 pont. *Felkészítő tanár:* Beldeán Veronika.

VIII. Zalka Máté Gimnázium, Fehérgyarmat, Garda Gábor, Kocsis Ágnes, Varga Ildikó: 108 pont. *Felkészítő tanár:* dr. László Béla.

IX. Boronkay György Műszaki Középsiskola, Vác, Karácsony Nikolett, Klambauer Ágnes, Barati Zsófia: 106 pont. *Felkészítő tanár:* Szilágyi Erzsébet.

X. Xántus János Idegenforgalmi Gyakorló Szakközépsiskola, Budapest, Bőjte Zsuzsanna, Magyar Melinda, Takács Klára: 102 pont. *Felkészítő tanár:* Csepregi Oszkár

XI. Tánics Mihály Gimnázium, Kaposvár, Péter Dániel, Varga Máté, Zámbo Balázs: 101 pont. *Felkészítő tanár:* Kovács Mónika.

XII. Zrínyi Miklós Gimnázium, Zalaegerszeg, Lajtai Mátyás, Szalai József, Ruisz Kristóf: 100 pont. *Felkészítő tanár:* Bálizs Zsuzsanna

XIII. Báthory István Elméleti Liceum, Kolozsvár, Tóth Orsolya, Székely Katalin, Tárkányi Andrea: 94 pont. *Felkészítő tanár:* Váradai Éva.

XIV. Árpád Gimnázium, Budapest, Kovács Dorottya, Sabjanics István, Tovafás Laura: 89 pont. *Felkészítő tanár:* dr. Szendi Emma.

XV. Bányai Középsiskola, Kárpátalja, Jávorszky Erzsébet, Nyeste Katalin, Veress Judit: 81 pont. *Felkészítő tanár:* Tuba Magdolna.

XVI. Boronkay György Műszaki Középsiskola, Vác, Birk Balázs, Simon Zoltán, Pah Ferenc: 61 pont. *Felkészítő tanár:* Szilágyi Erzsébet.

Honismereti vetélkedők Fejér megyében¹

Két vetélkedőről számolok be, az egyik a „Millenniumi barangolás Fejér megyében”, a másik a „Felnevelő tájunk” honismereti vetélkedő. A Fejér Megyei Művelődési Központ alkalmazottjaként és a Fejér Megyei Honismereti Egyesület titkáráként munkám fontos részét képezi a vetélkedők szervezése.

A Millenniumi barangolás Fejér megye egyik millenniumi programja volt. Ezt a vetélkedőt 1999 őszén hirdettük meg a megye települései részére. Célunk az volt, hogy megyénk lakói a millennium évében fokozottabban figyeljenek településüknek, régiójuknak, a megyének történelmi, kulturális és természeti értékeire, alakuljon ki egy erős identitástudat szűkebb közösségükhöz, életterükhöz kapcsolódóan. A felhívásra a megye százöt településéből három város és harminckét község harminchat csapata jelentkezett. A nyolc fős csapatokban az általános iskolásoktól a felnőttekig több korosztály képviselői vettek részt.

¹ E beszámoló korreferátumként hangzott el 2002. október 12-én a honismereti nevelés iskolán kívüli alkalmával foglalkozó békéscsabai konferencián.

A Fejér Megyei Művelődési Központ, az ercsi Eötvös József Művelődési Ház, az Eötvös József Emlékmúzeum, a Fejér Megyei Honismereti Egyesület és a Népművelők Fejér Megyei Egyesülete által szervezett vetélkedő négy fordulóból állt. Az elsőben a települést kellett bemutatni újságszerűen, a másodikban azt a kistérséget kellett bejárni, ahol a település elterül, s felkeresni a helytörténetet jól ismerő embereket, kutatókat, akik segítséget nyújtottak a feladatok megoldásában. A harmadik forduló az egykori székesfőváros, Székesfehérvár múltbeli és jelenlegi értékeinek felkutatása volt. A negyedik fordulót, a megyei döntőt 2000. október 21-én rendeztük meg a Megyei Művelődési Központban tizenhat csapat részvételével. A feladatok megoldásával a csapatok ismét bebarangolhatták a megyét és a megye székhelyét.

A megvalósításhoz a saját források mellett a pályázat útján elnyert támogatások segítettek hozzá bennünket, 2,5 millió forintot a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal, ötszázezer forintot a Nemzeti Kulturális Alapprogram, hatszázezer forintot a Fejér Megyei Közgyűlés biztosított. Jutalmazásra 550 ezer forint értékű könyvtalványt fordítottunk a helyezéseknek megfelelő differenciálással (100, 75 és 50 ezer az első három helyezettnek, 25 ezer a többi résztvevőnek). Emellett szép kivitelű emléklapot kapott minden csapat. Készült egy videokazetta, amely a barangolásra jelentkező települések nevezetességeit mutatja be, ezt minden település könyvtárába eljuttattuk.

A *Felnevelő tájunk* elnevezésű honismereti vetélkedőt a Honismereti Egyesület és a Megyei Művelődési Központ szervezi általános iskolásoknak 1995 óta minden tanévben. Az a célunk, hogy olyan ismeretek megszerzésére ösztönözzünk, amelyek az iskolai tananyagban nem szerepelnek, önálló kutatómunkát igényelnek. A tanulók három fős csapatokban versenyeznek. Az alsó tagozatosok hat fordulós játékokban vesznek részt – havonta tíz kérdésből álló feladatlapot kapnak –, a felső tagozatosok három feladatfüzetet oldanak meg levelezős formában. A megoldáshoz irodalomajánlatot, fénymásolt segédanyagot adunk. A székesfehérvári felső tagozatosok számára bérletes előadássorozatot indítunk, amelynek minden előadásához feladatsor kapcsolódik. Témául Fejér megye és Székesfehérvár történelmi, irodalmi, természeti nevezetességeit, illetve a magyarság, Magyarország fontos történelmi eseményeit, évfordulóit – azok Fejér megyei vonatkozásait – választjuk.

A levelezős játékban a feladatlapok értékelése után az új feladatlap küldésével egy időben közöljük az eredményeket, elküldjük a feladatlap megoldó kulcsát. A bérletes előadások esetében az eredményeket és az előadók által adott megoldó kulcsot közzé tesszük, hogy a tanulók és tanáraik megtekinthessék. Mindhárom vetélkedő tíz legeredményesebb csapatának szóbeli versenyt rendezünk. Ez valójában nem harminc, hanem több csapatot jelent, ugyanis a holtversenyben végzők is mind bekerülnek. A döntő feladatainak összeállítása a vetélkedő feladatlapjainak tematikájából történik, a csapatok a visszaküldött megoldó kulcsokból készülnek fel. A döntő minden résztvevője emléklapot és szerény ajándékot kap, az első három helyre került csapatokat és felkészítő tanáraikat kirándulással jutalmazzuk. A kirándulások úti céljaul a vetélkedő témájához igazodó helyszíneket választunk. Az alsó tagozatosok feladatai között mindig szerepel egy olyan kézműves feladat, amely az adott hónap néprajzi szokásaihoz, egyéb aktualitásaihoz kapcsolódik. A legjobb munkákból a Megyei Művelődési Központban kiállítást rendezünk, amely május közepétől (a döntő időpontjától) a tanév végéig látogatható. A versenyben résztvevő csapatok nevezési díjat fizetnek, s támogatást kérő levelekkel fordulunk azoknak a településeknek a vállalkozóihoz, szervezeteihez, ahonnan csapatok vannak. A vetélkedő lebonyolításához szükséges infrastruktúrát a Megyei Művelődési Központ biztosítja.

A 2001/2002. tanévben az alsó tagozatosok vetélkedőjének témájaul Fejér megye tájait, növény- és állatvilágát, természeti értékeit, hagyományait választottuk. 54 iskolából 284 csapat jelentkezett, a döntőbe 21 csapat jutott. A vidéki felső tagozatosok – 32 iskolából 116 csapat – Kossuth Lajos életének és korának ismereteiből vetélkedtek, 15 csapat került a megyei döntőbe. A székesfehérvári felső tagozatosok számára rendezett előadássorozatban Fejér megye történelmi, irodalmi életéről, népszokásairól, művészettörténeti és környezeti értékeiről, a Palotaváros régi mesterségeiről szóltak a szakemberek. Itt 10 iskolából 43 csapat vetélkedett, s 8 iskola 12 csapata került a döntőbe.

A jutalomkiránduláson a Balaton-felvidék, a Káli-medence nevezetességeit tekinthették meg: a nagyvázsonyi várat, a vöröstói kálváriát, a kapolcsi vízimalmot, a Király-kőt, Atti-

la-várat, a taliándörögdi Szent András-templomot, a tapolcai Tó-malmot, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park salföldi majorságát és a szentbékállai kötengert. A támogatást kérő levelekre 80 ezer forintot kaptunk, az Alba Volán Rt. önköltséges áron 300 km-es út megtételét tette lehetővé. A feladatok összeállítását, értékelését négy munkatárs végzi; az alsó tagozatosokét az egyesület alelnöke (aki tanítónő, s segít neki pályakezdő tanítónő lánya), a felső tagozatosokét az egyesület történelem tanár elnöke, a székesfehérvári felső tagozatosokét én magam.

A vetélkedőt a pedagógusok szeretik, hasznosnak tartják, segítségként fogadják és várják. Több olyan iskola van, amelynek tanulói a kezdet óta visszatérő résztvevők. Olyan tanulók is vannak a versenyzők között, akik 3. osztályos korukban kapcsolódtak be, gimnazistaként pedig részt vettek a Honismereti Szövetség által szervezett középiskolás vetélkedők valamelyikében, sőt ott voltak az ifjúsági honismereti konferencián.

Nagy Éva

Tízéves a Kőváry László Honismereti Kör

2002. október 19–20-án kétnapos ünnepséggel emlékeztünk meg a kolozsvári Kőváry László Honismereti Kör megalakulásának tizedik évfordulójáról.

1992-ben, amikor elindítottuk első idegenvezetői tanfolyamunkat, majd egy évre rá, amikor Honismereti Kör lettünk, nemcsak Kolozsváron, de egész Erdélyben hasonló civil szervezet nem működött, sőt mondhatjuk, hogy most tíz év után is egyedüliek vagyunk. Anyagi alap nélkül, de nagy-nagy lelkesedéssel fogtunk ehhez a szép munkához. Olyan lehetőséget szerettünk volna teremteni a fiatalok, középkorúak és az idősebbek számára, melynek segítségével megismerhetik történelmi múltunkat, nagyszámú műemlékünket, a néprajzi tájegységeinket, földrajzi és vallási ismereteket szerezhhetnek.

A tíz év alatt a magunk elé tűzött cél megvalósult. Igyekeztünk színvonalas előadásokat, bel- és külföldi tanulmányi kirándulásokat, városnéző sétákat szervezni, felkerestük a Házsongárdi temetőben nyugvó nagyjaink síremlékeit. Tevékenységünkől nem hiányoztak a múzeumlátogatások, valamint a diavetítések, a honismereti napok. A tanulmányi kirándulások alkalmával sok várost, falut, várat, kastélyt, udvarházat, múzeumot láttunk, gyönyörködtünk Erdély szépségében és gazdagságában. Két magyarországi tanulmányutunk alkalmával olyan történelmi helyeket kerestünk fel, mint Ópusztaszer, Eger, Szolnok, Gödöllő, Budapest, Észtergom, Visegrád és Szentendre.

Tíz év alatt tanfolyamunkra 478-an iratkoztak be, bár közülük sajnos időközben sokan lemorzsolódtak. A több mint 250 vizsgadolgozat közül nagyon sok jól dokumentált, ami azt bizonyítja, hogy a hallgatók érdeklődése szülőföldünk iránt meghatározó.

Büszkék vagyunk arra, hogy tíz év alatt tevékenységünk egy percre sem szakadt meg. Sok sikerben volt részünk, sok szép helyen jártunk Erdélyben (12 megye), ami hozzásegített szülőföldünk jobb megismeréséhez. A közös munka, a kirándulás, a szép és érdekes előadások, a kialakuló barátságok mind hozzájárultak e kis magyar ajkú közösség egybetartozásához.

Anyországi kapcsolataink közül megemlíteném a Honismereti Szövetséget, a Jászkiérsi Csete Balázs Honismereti Szakkört, melynek tagjai már kétszer jártak nálunk Erdélyben, mi is kétszer voltunk a ő vendégeik. A Lánycsöki Magyar-Német Kulturális Egyesületet 2002-ben fogadtuk városunkban.

Nagy öröm számomra, hogy mint alapító és a Kőváry László Honismereti Kör elnöke nyomon követhetem körünk és tanfolyamaink fejlődését és részt vehettem ebben a munkában. Honismereti körünknek jelenleg 60 állandó tagja van, fiatalok és nyugdíjasok, akik tevékenyen részt vesznek a Kör életében.

Évfordulónkra elkészült egy beszámoló, mely magába foglalja a tíz év eseményeit. Köszönjük az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek, hogy szárnyai alá fogadott bennünket, e tíz év alatt vigyázott ránk és segítette tevékenységünket.

2002. október 19-én, szombaton az Apáczai Csere János Elméleti Liceum dísztermében nagyszámú hallgatóság előtt kezdetét vette megemlékező ünnepségünk. A terem hangulatát

kiemelte a *Kalotaszeg tájain* című fotókiállítás és a *kőbe véssett címerek fényképei*. A délelőtt folyamán előadások hangzottak el: Kiss Margit, a Kör elnöke bemutatta a tíz év kiemelkedőbb eseményeit; Dáné Tibor Kálmán EMKE főtktár kiemelte, hogy ők tartoznak köszönettel a Honismereti Körnek, amiért ilyen aktív közösségi munkát végeznek; Szepecsik Józsefné, a Jászkiséri Csete Balázs Honismereti Szakkör titkára tolmácsolta a hazaiak jókívánságait és kifejezte reményét, hogy a két testvérkör közötti kapcsolatok a jövőben is eredményesek lesznek. Ezt követően neves tudományos kutatók előadásai hangzottak el: *A vallási türelem hagyományai a XVI–XVIII. századi Erdélyben* (Fazakas István); *A zilahi Wesselényi szobor és alkotója Fadrusz János* (Starmüller Géza); *A reformátusok Kolozsváron* (Sípos Gábor) címmel.

Délután a Házsongárdi temetőben magyarországi vendégeinkkel együtt megkoszorúztuk Kőváry László sírját, majd a Fő-téren koszorút helyeztünk el a száz éves Mátyás-szobornál is. Ünnepségnk műsorral folytatódott – a Horváth Béla Stúdiószínpad, *Atlantisz harangoz* című verses összeállításával –, majd ezt követte a Szarkaláb néptánc együttes fellépése. A rendezvény első napját Verespatak múltja és jövője vetített képes előadás zárta, amit Máthé János mutatott be.

Másnap az ünneplők Torockóra látogattak. A falumúzeumban megcsodálhattuk a régi mesterségek emlékét őrző szerszámokat és népművészeti alkotásokat. Az unitárius templomban istentiszteleten vettünk részt, majd a népviseletbe öltözött gyermekek szép műsorral tisztelték meg a vendégeket. Nagy meglepetéssel szolgált Ida néni magánygyűjteménye, szebbnél szebb varrottasokat, bútorokat és ruhákat láttunk. Ezután a torockószentgyörgyi várromhoz mentünk. A gyönyörű napsütésben a Székelykő csillogása és a környék szépsége mindenkit elbűvölt. Így ünnepelte tizedik születésnapját Honismereti Körünk.

Kiss Margit

Seres Andrásra emlékeztek

Sepsiszentgyörgyön, 2002. december 29-én a Míves-házban Seres Andrásra, a tíz esztendővel ezelőtt elhunyt néprajzkutatóra emlékeztek barátai, munkatársai, tisztelői. A Kovászna Megyei Művelődési Központ és a Míves Egyesület néprajzkiállítást rendezett, melyet beszélgetés követett. Zsúfolásig megtelt a Míves-ház kiállítóterme. Musát Gyula, a Kovászna Megyei Művelődési Központ igazgatója köszöntötte a kiállításon megjelent érdeklődőket. Seres András utolsó munkahelye a Művelődési Központ jogelődje, a Népi Alkotások Háza volt.

A köszöntőt követő műsorban először Ambarus Gyula és fiai énekeltek moldvai csángó betlehemeseket és népdalokat. Azután felsorakozott a népviseletbe öltözött barcasági küldöttség. Vezetőjük, Györgyné Pap Erzsébet – a kiállítás az általa gyűjtött anyagból készült – hétfalusi csángó balladát adott elő. A Mikes együttes, Kurta Béla vezetésével régi magyar dalokat szólaltatott meg. A műsor után Kónya Ádám, a Székely Nemzeti Múzeum nyugalmazott igazgatója beszélt Seres András munkásságáról.

Rövid szünet után a kiállítóterem melletti foglalkoztatóban gyűltek össze Seres András tisztelői. Először Romhányi András tartott nagy sikerű előadást „Magyar kultúrával Európá-

ba(n)” címmel, majd Albert Ernő olvasta fel Halász Péter Seres Andrászt méltató hangulatos írásának részleteit. A hozzászólók (Jánosi József szakreferens, dr. Magdó János orvos, Haszmann Pál múzeumigazgató és népfőiskola-vezető, Albert Ernő szakreferens, Hochbauer Sára tanítónő, Erőss Péter tanár, Hochbauer Gyula tanár, Lőrincz Etelka tanítónő, Fábian Gizella óvónő és naiv festő, Dr. Deák Sala József - orvos és népművész, Orosz Endre naiv festő, Deák Judit óvónő) elsősorban a korán elhunyt néprajzkutató szívósságát, kitartását, meg nem alkuvását emelték ki. Méltatták elkötelezettségét és szakmai tudását.

A tanácskozást a Kovászna Megyei Művelődési Központban megrendezett baráti találkozó és vacsora zárta.

Romhányi András

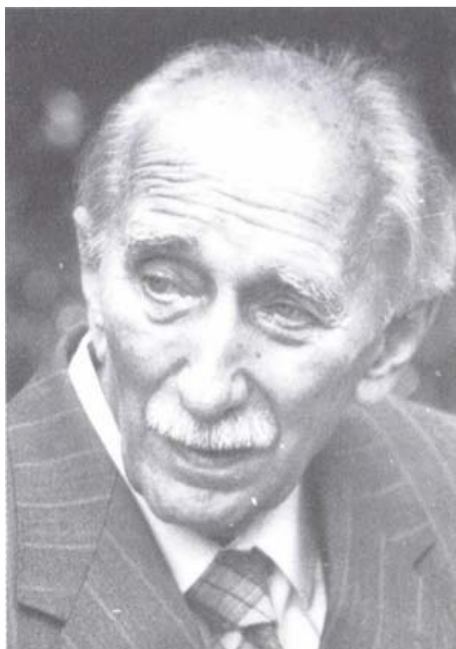
Timaffy László szellemi hagyatéka

Ismét szegényebbek lettünk egy nagyszerű, magyar emberrel!

Szegényebb lett a honismereti és a néprajzi gyűjtőmozgalom, szegényebb lett Győr városa, Cikolasziget, Hédervár és az egész Szigetköz, de hiányozni fog a Rábaköz, a Hanság – egész Győr-Soron-Moson megye – tájkatató munkájából. Hiányozni fog mindenkinek, aki a magyarságtudományt a nemzeti sorskérdések kutatásának tekinti, és hiányzik majd kedves, bölcs és szerény lelkisége, emberi varázsa mindazoknak, akik barátként, munkatársként, tanítványként, tisztelték és szerették – elsősorban természetesen a családnak, a közeli hozzátartozóknak.

Szegényebbek lettünk halálával, pedig dr. Timaffy László üres kézzel távozott tőlünk, amikor 2002. november 4-én visszaadta lelkét Teremtőjének. Üres kézzel indult el a „minden élők útján”, szellemi kincseit itt hagyta számunkra, már életében két kézzel szórta, osztotta mindannyiunknak. Könyveiben, tanulmányaiban, előadásaiban ránk hagyta gazdag tudásának ismeretanyagát: őrizhetjük könyvespolcainkon, olvashatjuk, használhatjuk, építkezhetünk vele és általa. Valóságos és képletes tanítványainak itt hagyta a hagyomány tiszteletét, a népi kultúra szeretetét, a szülőföldhöz, a lakóhelyhez való, munkás kötődés felemelő érzését, és a nemzeti elkötelezettség fontosságának felismerését. De gazdag szellemi hagyatékának talán legfontosabb része tevékenységének, gondolkodásának, cselekedetei példáinak az az egy-másból következő láncolata, amit nem prédikált, hanem *megélt*, nem hirdetett, hanem *megvalósított*. Ma, amikor oly sok hitványságot magyaráznak azzal: „nem tehettem másként”, Timaffy László *egész élete a megalkuvás elkerülhetetlenségének cáfolata*. Példakép-hiányos korszakunkban különös megbecsülésben kell részesítenünk az ilyen embereket – életükben és holtukban egyaránt.

Timaffy László élete úgy áll előttünk, hogy elmondhatjuk róla – Illyés Gyula szavaival – „ím a nagy lélek válasza a létre.” Abban mutatott példát elsősorban, hogy az értelmiséginek született, tehát nem kinevezett, föltolt, megbízott, hanem született és nevelkedett személyiség miként válaszol a létnek azokra a sokszor kegyetlen kihívásaira, amiket – nekünk, magyarok-

Móser Zoltán felvétele

nak itt a Kárpát-medencében – az elmúlt század fölvetett. Főként abban mutatott példát, hogy az értelmiségi létet miként lehet és kell minden körülmények között szolgálatként fölfogni és megélni. Mert Timaffy László egész életével népét szolgálta. Úgy is mint népfőiskola szervező, úgy is mint tájkatató, vagy mint kántor, diplomata, tanár, tudományszervező. De különösen akkor, amikor favágóként, bolti eladóként, bebörtönzött rabként – még csak nem is szabad, hanem pihenő idejében – gyűjtött, szervezett és tanított, vagy éppen „csak” tartotta a lelket az emberekben. Mert az értelmiségi munkának nincsenek térben és időben megvonható határai. Az igazai pedagógus – mint Kodály mondta – „déli harangszókor nem dobja vissza a maltert a vakolóládába”.

Dr. Timaffy László valóban a génjeivel hozta az értelmiségi szolgálatnak ezt a belső kényyszerét. Nagypapja, aki Szatmárból került a Szigetközbe, Cikolasziget első – ma már nevét viselő – iskolájának volt első tanítója. „Egy személyben volt az egész falusi értelmiség” – emlékezett rá unokája 80 esztendő korában. Hazaszeretett is volt kitől örökölnie, hiszen mikor a hazát 1920-ban összezsugorították, szülei az Ausztriába szakadt Mosonszentandrásból Mosonba költöztek, hogy továbbra is Magyarországon élhessenek. Szinte „családi örökség” volt tehát, hogy ő maga is pedagógus pályára indult, de azt már inkább a gondviselés rendezte, hogy olyan professzorok – mint maga mondja – búvőkörébe került, mint Cholnoky Jenő, Baktay Ervin és Teleky Pál. Ilyen útmutatók egyenesen vezették a népi írók, a népfőiskolai mozgalom, a tájkatató világába, ahol a fiatal Timaffy már egyetemista korában fölismerte a földrajzi táj, esetében a Szigetköz, és a benne élő nép életének szerves egységét, ami túlmutat a táj és a népelet önmagában való jelentőségén, s már a nemzetpolitika felé tekint. Pályája tehetségének és elkötelezettségének megfelelően indult: rádióelőadások, szakkikkek a Földgömb című folyóiratban, 1939-ben doktori értekezés a Szigetköz vízrajzáról, tanársegédség Teleky mellett. 1943-tól a mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Főiskolán tanít, mégpedig nem csupán agrogeográfiát és agropedagógiát. Szintézisteremtő képessége már itt érvényesül, mikor az Üzenetani Tanszék keretében megszervezi a Népi Gazdaságtudományi Intézetet, hogy a hallgatókkal a korszerű technológiai módszerek mellett megismertesse a népi gazdálkodásban felhalmozott hagyományos tudásanyagot is. A főiskolai oktatás kereteinek kiterjesztése és hatékonyságának növelése céljából a tehetséges csallóközi és szigetközi parasztfiatalok számára 1944-ben megindítja a téli bentlakásos Széchenyi Népfőiskolát, ahol a korszerű szakismereteken kívül népdalt, néptáncot, háztartási ismereteket, kézimunkát, „közösségfejlesztést” is tanultak és műveltek az időközben Mosonmagyaróvári Agrártudományi Egyetemmé váló intézményben.

A kibontakozó kommunista diktatúrának azonban nem volt szüksége nemzeti érzelmű, saját fejükkel gondolkodó művelt és öntudatos faluvezetőkre és mezőgazdasági szakemberekre, ezért 1948-ban megszüntették előbb a Népfőiskolát, majd rá egy évre az Egyetemet is. Az akkor már docens Timaffy Lászlót sem olyan embernek ismerték az új, idegen uralom kiszolgálói, akire számíthatnak, ezért nem vették át a Gödöllőn alapított új Agrár egyetemre, hanem többedmagával szelnek eresztették.

Timaffy tanár úr számára ekkor került először veszélybe a nemzet értelmiségként való szolgálatának lehetősége. Keserves esztendő következtek akkor, favágással, kántorsággal, építőipari segédmunkával kereste kenyerét, s ehhez képest nagy „emelkedést” jelentett, amikor Barsi Imre révén – óraadóként furulyát és szolfézszt taníthatott a győri Zeneoktatói Munkaközösségben. Ő azonban ekkor is megtalálta az értelmes munka lehetőségét: összegyűjtötte és megírta a Szigetköz hagyományos népeletének ismeretanyagát, krónikáját. Ez a rácsokon túltekintő emelkedett lelkiület adott erőt számára a gályarabság derűs elviselésére, s tette lehetővé, hogy a szigetközi nép hagyományait ne csak gyűjtse, hanem meg is élje. Tudom, milyen büszke volt arra, hogy miközben az aranyászok munkáját tanulmányozta, maga mosta ki a Duna homokjából a maga és menyasszonya karikagyűrűjére való aranyat.

Milyen sokan roppantak össze az önkény súlya alatt, züllöttek le (vagy föl), dobták el céljait azokban az években! Timaffy Lászlónak azonban több támasza is volt: minden tekintetben mellette álló pedagógus felesége, a gályapadból laboratóriumot varázsoló *Németh László-i lelkiülete* és az a *küldetésstudat*, hogy „...nem véletlenül születtem erre a világra, nem véletlenül adta a Jóisten a kegyelmét a zenélni is, meg a tudományban is”.

Aztán elkövetkezett 1956 októbere, a nemzet számára felvillanó reménysugár. Minden tisztességes magyar értelmiségi számára természetes volt, hogy lehetőségei szerint segítse a forradalmat. Timaffy László sem mondott nemet, mikor régi ismerőse, Szigethy Attila, a Dunántúli Forradalmi Tanács elnöke Bécsbe küldte a segítséget felajánló Osztrák Parasztszövetséggel való tárgyalásra. S noha a forradalmat közben vérbefojtották, ő hazatért a reménytelenségbe, sőt – mint kiderült – a megtorlásba. Példát mutatva arra, hogy magyar értelmiséginek csak akkor lehet erkölcsi alapja az ország elhagyására, ha ott eredményesebben szolgálhatja nemzetét – vagy ha talán az életét menti. Ő pedig úgy érezte, „ha csak furulyázni tanítok meg magyar gyermekeket, akkor is többet használok a népemnek, mint ha kinn maradok”. Idehaza azonban nem furulyaoktatás, hanem másfélévnyi börtön várta. Itt ismét bizonyosságot tehetett tanári elhivatottságáról: rabtársainak kottaolvasást, nyelvet, földrajzot-történelmet tanított. 1959-ben a börtönbeli rabságot követte a börtönfalakon kívüli rabséget. Se tanítani, se publikálni nem engedték. Ismét építőipari segédmunkás, aztán raktárkezelő, bolti eladó, alkalmi zenetanár, kántor lehetett a földrajzi doktorátussal rendelkező, két diplomás Timaffy László. De a fölnevelő táj, a szeretett Szigetköz bőven ellátta munkával, feladattal – ha kenyérral nem is. „Szabad” idejében, önkéntes néprajzi gyűjtőként sorra írta a díjnyertes pályamunkákat, s hamarosan a táj egyik legkiválóbb, országosan elismert szakembere lett. A Morvay Péter szervezte önkéntes néprajzi gyűjtőmozgalomban több más, a politika által kényszerpályára szorított emberhez hasonlóan, ekkor is megtalálta az értelmiségi léthez hozzátartozó *szolgálat* lehetőségét.

Innen pedig már csak egy lépés volt a honismereti mozgalom, amely elsősorban azokat az embereket gyűjtötte össze és állította szellemi csatasorba, akik valamilyen formában szolgálni kívánták nemzetüket, de kényesebbek voltak a becsületükre annál, semhogy az akkori politikába keveredjenek. Timaffy László ismét példát mutatott arra, hogyan lehet az „ahogy lehet” szükségéből erényt kovácsolni: megragadta a kínálkozó lehetőséget és ebben is tökéleteset alkotott. Feleségével, mindenben segítő munkatársával együtt szervezett kórusaival, művelődési csoportjaival országos díjnyertese volt a „Röpülj páva” mozgalom vetélkedőjének.

A diktatúra puhulásával, 1964-től ismét taníthatott, igaz, hogy csak a győri Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézetben. Mint barátja és harcostársa, Barsi Ernő írta róla 75 éves születésnapján köszöntőjében: „itt kicsiben megint azt próbálja megvalósítani, amit annak idején az óvári egyetemen abba kellett hagynia. Honismereti szakkört, iskolai énekkart, irodalmi színpadot szervez, néphagyományokat visz színpadra és tanítványjaival néprajzi pályamunkákat készítet. Előadásokat tart, tanulmányokat ír.” S folytatja mindezt 1976. évi nyugdíjba menetele után is. Egyre több könyve, tanulmánya jelenik meg, az 1980-as években már német és francia nyelvű szakfolyóiratokban is.

De még jó néhány esztendőnek el kell telnie, hogy a kor felnőjön Timaffy Lászlóhoz. 1990 után a nemzeti kormányok rangos kitüntetésekkel, a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjével és a Magyar Örökség díj adományozásával ismerték el tudományos munkásságát és politikai helytállását. Jóleső érzés, hogy ezek között ott szerénykedik a Honismereti Szövetség *Bél Mátyás – Notitia Hungariae* elnevezésű *Emlékplakettje* is. Számára azonban a legnagyobb kitüntetést minden bizonnyal a szülőföld megbecsülése jelentette: Hédervár diszpolgársága, a megye és Győr városának elismerése, különösképpen pedig az egykori és a mindenkori tanítványok szeretete, ragaszkodása.

Timaffy László azok közé az emberek közé tartozik, akik nem úgy hagyták itt ezt a Földet, ahogyan találták. Sokkal, sokkal gazdagabb maradt utána a Szigetközzel, a Rábaközrel foglalkozó néprajzi irodalom, erőteljesebb a szigetközi, a rábaközi emberek identitása.

Csak Ő ment el közülünk üres kézzel, s mi maradtunk szegényebbek egy nagyszerű, magyar emberrel.

Halász Péter